

Mergelgravene ved Vester Nebel.

Før 1940 lå store dele af Vester Nebel sogn hen i hede, og andre dele var sure jorder, som trængte til jordforbedring. For at få disse store områder opdyrket og i bedre kultur, var man nødt til at mindske jordens surhedsgrad. Det kunne gøres ved at tilføre kalk. Kalk kunne tilføres ved mergel, som kunne graves mange steder i området. Det havde man vidst i utallige år, og mergel var da også blevet gravet mange steder i sognet ved de gamle gårde. Problemet var, at det var et møjsommeligt arbejde, og det var store mængder, der skulle køres ud med hestevogn.

Løsningen blev at man oprettede mergelselskaber. Mergelselskabets formål var at hyre en entreprenør til at opgrave merglen og køre merglen ud til de respektive medlemmers jorder. Entreprenøren anvendte ofte polsk arbejdskraft, som forestod opgravningen, og merglen blev fragtet ud med små mergeltog, som kørte på baner, hvor sidesporene blev flyttet efterhånden som andre marker skulle have mergel. Når alle medlemmer havde fået mergel blev banen flyttet til det næste mergelselskabs område.

Mergelgravmaskine og lokomotivet Bertha ca. 1918, vistnok ved V. Nebel.

Det første mergelselskab i sognet var Rudholm mergelselskab, som blev oprettet 1912. Efter nogle års diskussioner om, hvor mergelgravningen skulle finde sted, endte det med, at man omkring 1916 påbegyndte mergelgravningen ved nuværende lille sø vest for Nebel sø. O. 1920 gravede man lejet ved "Skallesøen", som ligger ved Ølufgårdsvej 26. Opgravningen foregik oprindeligt med håndkraft og udførtes af polakker, og merglen udkørtes på mergelbane til store dele af sognet og omegnen.

Banen gik dog ikke over åen. I 1928 oprettedes et nyt selskab, V. Nebel mergelselskab. Dette mergelselskab åbnede lejet ved nuværende Nebel Sø. Man anvendte stadig polsk arbejdskraft, dog anvendtes nu udelukkende gravemaskiner med slæbeskovl. Merglen udkørtes fortsat ad mergelbane. Denne gang gik banen også over åen til Lifstrup, hvilket betød at de store hedeområder blev merglet, og man åbnede adgang for opdyrkningen.

Et nyt mergelselskab opstod 1936, Ølufgårds og omegns Mergelselskab, som anvendte lejet nedenfor Ølufgård. Man anvendte da lastbiler til udkørsel af merglen. Dette mergelselskab måtte dog lukkes omkring udbruddet af 2. Verdenskrig p. gr. a.

benzinrationeringen. 1947 dannedes V. Nebel Mergelselskab 2, som også anvendte lejet ved Ølufgård. Fra 1950'erne blev mergel utidssvarende, idet man gik over til at anvende kalk.

Nebel Sø.

Søen opstod 1928 ved V. Nebel Mergelsselskabs opgravning af mergel. Da opgravningen få år efter ophørte, var der efterladt en stor sø. Denne henlå i mange år.

I 1960'erne oprettedes et åledambrug i søen, dog uden succes.

1968 blev søen købt af tømrer Thøger Nielsen fra Tarp i Bryndum sogn. Han grundlagde samme år et push-and-take fiskeri på stedet – dengang et af Danmarks første. Til held for Thøger Nielsen besøgte den danske konsul fra Flensborg søen, hvorefter der for alvor kom tyske gæster.

Søen blev solgt i 1970 og tilhørte forskellige. I dag forpagtes søen af værkstedsskolen "Det gamle Mejeri" og fungerer fortsat som push-and-take fiskeri.

[Hjemmeside](#)